KLUB PŘÁTEL HORNICKÉHO MUZEA V OSTRAVĚ

Pod Landekem
725 29 Ostrava - Petřkovice
IČO: 41033035, Tel. 596 131 847, 596 131 804

HORNICKÝ ZPRAVODAJ

III. čtvrtletí 2007

Vydává: KP HM OKD předseda Ing. Zdeněk Dombrovský, CSc.
Redakční rada: Ing. D. Javorský, Ing. O. Podhajský, V. Hettenberger
Redakce: Prokešovo nám. č. 6, 702 00 Ostrava, tel.: 596 262 271, 596 131 804
Tisk: Tiskárna PROPIS

SLOVO PŘEDSEDY

Zhodnocení činnosti klubu za uplynulý rok bylo zveřejněno v minulém Hornickém zpravodaji a následně na plenární schůzi našeho klubu. Vzhledem k tomu, že v letošním roce skončilo současně i tříleté volební období, několik ohlédnutí zpět v krátké rekapitulaci rozhodujících oblastí naší činnosti:

1. Byly ustaveny dvě nové pobočky v Karviné a Havířově a došlo k osamostatnění pobočky Kladno bez podstatného vliv na počet členů klubu.
2. Bylo uskutečněno 83 přednášek, kterých se zúčastnilo více než 2500 vděčných posluchačů.
3. V domovech důchodců bylo uspořádáno 49 přednášek za účast 1506 posluchačů.
4. Byly uskutečněny tři tematické zájezdy, kterých se zúčastnilo 105 členů.
5. Bylo zorganizováno, resp. jsme se podíleli na uspořádání dalších desítek odborných a společensko-kulturních akcí za účasti několika tisíc lidí.
6. Navázali jsme kontakty s 52 organizacemi a 12 městskými úřady.
7. Vydali jsme 18 titulů, z toho 11 publikací s celkovým nákladem cca 8000 ks.
8. Ve spolupráci s HM OKD bylo zhotoveno 104 kopií důlních map.
9. Celkové příjmy činily téměř 1,5 mil Kč, při čemž od sponzorů bylo získáno více než 1 mil, Kč; finančně nejvíce se na tom podílela Nadace LANDEK částkou přesahující 976 000 Kč, a a. s. OKD částkou 175 000 Kč. Na členských příspěvcích jsme vybrali 162 000 Kč. Na ostatních příjmech se podílely sponzorské dary a příspěvky zejména od MK ČR, MěÚ Petřvald, Havířov, Orlová, polské firmy POLCARBO a POLALPEX, VVUÚ, GSP, DPB Paskov, RBP, ZO OS v hornictví i od soukromých osob.
10. Celkové výdaje činily více než 1,4 mil Kč, tzn. pracovali jsme s vyrovnaným rozpočtem.
11. Celkem bylo natočeno devět videodokumentů zahrnujících 26 reportáží o celkové délce 422 minut, vydaných na 20 ks DVD a 20 ks VHS.
12. Dále byly vytvořeny videodokumenty pro Techné Ostrava, MěÚ Petřvald a HM OKD.
13. Prezentace naší činnosti byla provedena v řadě médií a časopisů.
14. Pokračovalo se s kontakty s evropskou komisí v Bruselu.

Jak dál?

Úspěšnost naší činnosti se odvíjí zejména:

1. od dostatečného finančního zázemí,
2. od konkrétní aktivity naší členské základny osobně se angažovat.

Z vlastních zkušeností z práce v klubu musím konstatovat, že získat ochotné členy (schopných máme dost) pro konkrétní práci je značně obtížné. A akutnost tohoto problému se nyní ještě zvýraznila, kdy máme relativně dost finančních prostředků, zejména díky podpoře a. s. OKD a Nadace LANDEK na zajištění naší činnosti. V žádném případě však nepřipustíme plýtvání. Bylo by však jistě škoda jich ve prospěch klubu nevyužít. Věcných námětů máme dost. Pouze na nás záleží, jak tyto prostředky účelně a efektivně pro naši činnost využijeme.

I v letošním roce bude naše pozornost zaměřena na následující oblasti:

1. Spolupráce s HM OKD, a. s. OKD a Nadací LANDEK.
2. Personální činnosti a rozšiřování členské základny.
3. Organizování tematicky zaměřených přednášek.
4. Pokračovat ve vydávání publikací a dalších osvětových materiálů charakterizujících naši činnost (celkem sedm projektů).
5. Zorganizování tematického zájezdu.
6. Spolupráce s kolektivními členy, MěÚ a dalšími příbuznými organizacemi.
7. Prezentaci naší činnosti a osvětové ovlivňování veřejnosti.
8. Vytváření finančního zázemí pro další činnost.
9. Přípravu důstojného připomenutí dvacetileté existence klubu v příštím roce.
10. Plnění usnesení z výroční schůze klubu a všech náležitostí vyplývajících ze Stanov klubu.

Výbory klubu a poboček musejí pro každou oblast zpracovat konkrétní náplň a přijmout opatření pro její zabezpečení. Výbor klubu mj. rozpracoval konkrétní zodpovědnost jednotlivých členů výboru za jednotlivé oblasti naší činnosti.

Na závěr bych rád poděkoval všem aktivním členům našeho klubu, kteří se na naší práci v uplynulém tříletém období podíleli a oceňuji rozhodnutí těch členů výboru, kteří se i přes zdravotní či osobní problémy rozhodli dále zůstat aktivními. Děkuji odstupujícím členům výboru Arnoštu Felklovi, Víťovi Hettenbergrovi a Františku Papřokovi a vyslovuji přesvědčení, že počet aktivních spolupracovníků v příštím období nebude ubývat, ale naopak. Mezi spolupracovníky počítám i týdeník Horník, jehož vstřícnosti si vážíme a děkujeme za ni. K tomu všichni potřebujeme pouze pevné zdraví (úměrné našemu věku). Ostatní záleží pouze na nás.
Zdař Bůh

Zdeněk Dombrovský

USNESENÍ
plenární schůze Klubu přátel Hornického muzea v Ostravě
ze dne 2. 5. 2007
schválené mimořádnou plenární schůzí dne 5. 6. 2007

A. Plenární schůze bere na vědomí:

1. Zprávu revizní komise.
2. Změny, ke kterým v průběhu roku 2006 došlo:
   - osamostatnění kladenské pobočky,
   - zřízení pobočky Havířov,
   - složení výboru pobočky Havířov: Ing. Jan Vincenec (předseda), Ing. Miloslav Hanus (jednatel), Ing. Jozef Lang (hospodář), Ing. Milan Šlachta, Jaroslav Čihař, Milan Nogol (členové),
   - složení výboru pobočky Karviná: Ing. Stanislav Kuba (předseda), Ing. Emila Szostek (jednatel), Jindřich Śmiga (hospodář),

- složení výboru pobočky Petřvald: Stanislav Žák (předseda), Ing. Jana Dadoková (jednatel), Bedřiška Žáková (hospodář)

3. Zprávu podanou ředitelem HM OKD o činnosti muzea.
4. V diskuzi přednesené připomínky.

B. Plenární schůze schvaluje:

1. Výroční zprávu Klubu přátel Hornického muzea v Ostravě za rok 2006 přednesenou předsedou.
2. Zprávu o hospodaření.
3. Rozpočet KPHM na rok 2007.
4. Návrh plánu činnosti (Hlavní úkoly a zaměření činnosti KPHM na rok 2007).
5. Udělení čestného členství v KPHM Ing. Františku Papřokovi a Vítězslavu Hettenbergrovi.
6. Volbu předsedů poboček: Ing. Jan Vincenec (Havířov), Ing. Stanislav Kuba (Karviná), Stanislav Žák (Petřvald).
7. Zásady odměňování členů KPHM za získané finanční prostředky pro činnost KPHM.
8. Odměňování předsedy, místopředsedy, tajemníka a hospodáře KPHM, případně dalších členů klubu s ohledem na finanční možnosti klubu.
9. Zřízení odborné sekce pro realizaci projektů.

C. Plenární schůze volí:

1. Předsedu Klubu přátel Hornického muzea v Ostravě Ing. Zdeňka Dombrovského, CSc.
2. Výbor KPHM ve složení: Ladislav Bardoň, Mgr. Rodan Broskevič, Ing. Zdeněk Dombrovský, CSc., Prof. Ing. Jiří Grygárek, CSc., Ing. Drahomír Javorský, Adolf Konečný, Roman Krzak, Ing. Stanislav Kuba, Ing. Jaroslav Minka, Ing. Jan Vincenec, Stanislav Žák.
3. Revizní komisi KPHM ve složení Břetislav Složek (předseda), Karel Schichor, Zdeněk Dudek.

D. Plenární schůze potvrzuje:

Vedoucí odborné sekce pro realizaci projektů Kateřinu Kotasovou.

E. Plenární schůze ukládá:

1. Výboru KPHM:

1.1. Zabezpečit plnění usnesení z plenární schůze klubu ze dne 2. 5. 2007 schválené 5. 6. 2007 a jeho rozpracování do operativních plánů činnosti.

1.2. Maximální pozornost věnovat personální problematice KPHM a poboček. V této souvislosti projednat a schválit výši odměn předsedy, místopředsedy, tajemníka a hospodáře, případně dalších aktivních členů klubu za odváděnou práci pro klub.

1.3. Zabezpečit pokrytí všech vytyčených oblastí činností. Tyto rozpracovat do plánu činnosti.

1.4. Zabezpečit finanční prostředky minimálně v navržené výši.

1.5. Projednat připomínky z plenární schůze.

2. Výborům poboček:

2.1. Zabezpečit plnění usnesení z plenární schůze KPHM ze dne 2. 5. 2007 schválené 5. 6. 2007 a průběžně přijímané závěry výboru KPHM.

2.2 Vytvářet personální předpoklady pro činnost pobočky v dalším období.

2.3 Rozpracovat záměry výboru KPHM do svých plánů činnosti a tyto zabezpečit.

2.4 Ve spolupráci s výborem KPHM rozvíjet spolupráci s MěÚ, na jejichž teritoriích se činnost pobočky uskutečňuje.

2.5 Rozvíjet a zajišťovat činnost pobočky v souladu se Stanovami klubu.

3. Všem členům:

3.1 Aktivně být nápomocni výborům KPHM a poboček při realizaci akcí klubu.

Projednáno na výroční plenární schůzi KPHM v Ostravě dne 2. 5. 2007 a schváleno na mimořádné plenární schůzi 5. 6. 2007 a na schůzích poboček v Havířově dne 14. 5. 2007, v Petřvaldě dne 17. 5. 2007 a v Karviné dne 30. 5. 2007.

ROZPOČET KPHM NA ROK 2007 (v Kč)

Příjmy

Zůstatek z roku 2006		
	Ostrava	20 070,92
	Petřvald	4 220,50
	Karviná	1 360,--
	Kladno	1 914,--
	Celkem	**27 765,92**
Individuální členské příspěvky		
	Ostrava	18 000,--
	Havířov	6 000,--
	Karviná	2 000,--
	Petřvald	3 000,--
	Celkem	**29 000,--**
Kolektivní členské příspěvky		50 000,--
Granty Nadace LANDEK		317 000,--
Sponzorské dary a jiné příspěvky		350 000,--
Příjmy celkem		**773 765,92**

Výdaje

Klubové besedy s přednáškami	70 000,--
Osobní náklady	35 000,--
Organizační a režie	75 000,--
Realizace projektů (7)	460 000,--
z toho Nadace LANDEK	317 000,--
Tématický zájezd	40 000,--
Pobočka Kladno	1 914,50
Skok přes kůži	5 000,--
Rezerva	86 851,42
Výdaje celkem	**773 765,92**

Pobočky kromě prostředků získaných z členských příspěvků od svých členů se na dalším čerpání finančních prostředků z jednotlivých kapitol rozpočtu budou podílet podle konkrétní aktivity pobočky, resp. aktivity svých členů individuálně. Další dotace poboček může být čerpána z prostředků klubu na základě jejich žádosti po projednání a schválení ve výboru klubu.

Rozpočet projednán na plenární schůzi dne 2. 5. 2007 a schválen na mimořádné plenární schůzi dne 5. 6. 2007.

STRUČNÉ DĚJINY STÁTNÍ BÁŇSKÉ SPRÁVY V OKR

HORNÍ ZÁKONODÁRSTVÍ A BÁŇSKÁ SPRÁVA

Horní zákonodárství a báňská správa se na území českých zemí vyvíjely ve vzájemné symbióze již od 19. stol. Báňské úřady byly vždy orgánem, který chránil zeměpanská regální práva na užitky a těžby panovníkem přivlastňovaných nerostů, stejně jako báňští úředníci dohlíželi na to, aby těžaři důsledně dodržovali veškeré podmínky, za nichž jim byla exploatace nerostů povolena. Je tedy pochopitelné, že báňská správa byla ve všech historických etapách orgánem, který horní zákony tvořil, horní právo aplikoval, vykládal a jeho dodržování střežil. Jen málokterý odborný orgán se v historii české státní správy může pochlubit víc než sedmisetletou tradicí, během níž svou působnost vykonával téměř v nezměněné věcné působnosti a který byl tak úzce spjat se svým oborem, jako báňská správa s hornickou činností.

HISTORICKÝ VÝVOJ OD POČÁTKU 19. STOLETÍ DO PŘIJETÍ OBECNÉHO HORNÍHO ZÁKONA V ROCE 1854

Až do první poloviny 19. stol. se hornické podnikání a tedy i báňská správa řídily středověkými horními zákony „narovnáními o hory a kovy“ císaře Ferdinanda I. z r. 1534, Maxmiliána II. z r. 1575 a Jáchymovským horním řádem z r. 1548.
Uvedené právní normy byly legislativně zaměřeny zejména na do té doby převažující

oblast rudného hornictví, reprezentovaného těžbou nerostů, které byly ve středověku hlavním předmětem horního regálu, tedy na zlato, stříbro, olovo, zinek a další kovy. Na přelomu 18. a 19. stol. však těžba těchto kovů ztrácela svůj původní význam a středověké báňské řády se stávaly zastaralými, a to jak po stránce technické, tak i po stránce právní.

Od osmdesátých let 18. stol. nastal v českých zemích mohutný rozvoj všech průmyslových odvětví. Tato doba kladla vysoké požadavky na získání pro průmysl tehdy významných druhů surovin, čímž značně ovlivnila i rozvoj všech fází hornické činnosti od vyhledávání, přes těžbu, až po úpravnictví a hutnictví. Splnění surovinových požadavků však předpokládalo zahájit dolování všude tam, kde se nacházela především ložiska uhlí, která na sebe poutala čím dál tím větší zájem. Stát vyslal do většiny revírů odborné komise, které prováděly prohlídky a zpracovávaly návrhy a expertizy budoucí těžby. Důkazem toho je i nařízení Marie Terezie z r. 1751, v němž ukládá všem úřadům věnovat zvýšenou péči hledání rašeliny a o několik let později vybízí k hledání uhlí. V r. 1786 slibuje úspěšným nálezcům uhelných ložisek bohaté odměny. Tyto skutečnosti byly předzvěstí rozkvětu uhelného hornictví v českých zemích.

Důležitým momentem, který těmto událostem předcházel a ovlivnil rozvoj všech uhelných revírů, bylo vyhlášení uhlí jako nerostu spadajícího pod režim horního zákona, což se stalo v r. 1789. Za zmínku jistě stojí nejvyšší dekret dvorské kanceláře z 6. 8. 1790, podle něhož byl přístup k těžbě uhlí povolen každému, a to nejen na pozemcích vlastních, ale i cizích. Právo dolování však bylo podmíněno předepsaným řízením před horním úřadem s tím, že držiteli pozemku nebo vrchnosti nesměla být dávána přednost před prvním nálezcem. Kamenné uhlí se tak stalo součástí horního regálu. Odpor šlechty proti tomuto rozhodnutí však byl tak silný, že přinutil Leopolda II. k vydání dvorského dekretu z 28. 10. 1791, podle kterého bylo uhlí z horního regálu vyjmuto. Dvorský dekret vydaný za necelé dva roky 16. 3. 1793 však původní stav obnovil.

První oblastí, která vyžadovala naléhavých změn, byla těžkopádná a zastaralá organizace státní správy, zejména v otázkách majetkoprávních a soudních. Tuto správu od r. 1781 vykonávaly tři zeměpanské horní soudy se sídlem v Příbrami pro oblast středních Čech, v Jáchymově pro oblast Krušnohoří a Plzeňska a v Kutné Hoře pro severní, východní a střední Čechy včetně Moravy a Slezska. Odvolací instancí horních soudů byl Královský český apelační soud v Praze s možností další revize u Justičního úřadu ve Vídni. Distriktuálním soudním orgánům byly podřízeny horní soudy vrchnostenské, označované jako vrchnostenské substituce, které převzaly soudní agendu od r. 1783. Horní soudy mohly být zřízeny na každém panství, na němž se dolovalo, a byly vydržovány z desátků placených pozemkovým vrchnostem báňskými podnikateli za těžbu obecných kovů a minerálií. I když charakter vrchnostenských substitucí byl pomocný a bezprostředně závislý na horních soudech, v praxi se jejich existence jevila zcela jinak. Postupně na ně bylo přeneseno rozhodování ve věci mutunků, propůjček, rozhodování sporů z důlních měr i kontrola dodržování podmínek dobývání. Skutečnost, že vrchnostenské substituce byly vydržovány pozemkovým vlastníkem, že úředníci byli majitelem panství jmenováni i placeni, nemohla vyvolat pochybnosti o tom, čí zájmy tyto orgány hájily a prosazovaly.

Nepříznivá hospodářská a finanční situace státu byla důvodem zřídit v r. 1842 *Kutací ředitelství pro Čechy, Moravu a Slezsko v Příbrami.* Tento zvláštní úřad měl uplatňovat zákonnou cestou nárok státu na výhradní uhelná kutiště za výhodných podmínek. Měl též v Moravské Ostravě svého kutacího komisaře, který tu působil až do r. 1835. Nakrátko byl zřízen na konci r. 1845 dvorskou komisí ve Vídni provizorní horní úřad podřízený přímo vídeňskému *Ústřednímu hornímu ředitelství.*
K významné změně v oblasti báňské správy došlo v r. 1849, kdy bylo soudnictví nejvyšším rozhodnutím č. 278 ř. z. ze dne 14. 6. 1849 odděleno od správy dolů a hutí a o necelý rok později nařízením Ministerstva zemědělství a hornictví ze dne 14 .3. 1850 byly zrušeny i vrchnostenské substituce. Zároveň s tím byly i nově organizovány báňské úřady. Základními institucemi se stala prozatímní báňská hejtmanství se sídlem v Jáchymově, Stříbře, Příbrami, Kutné Hoře a Brně, jimž byly podřízeny prozatímní báňské komisariáty, na něž také přešla správní pravomoc bývalých vrchnostenských substitucí.
Dříve než se zmíníme o vývoji báňské správy v ostravsko-karvinském revíru, je nutné poznamenat, že tato stať v sobě nezahrnuje vývoj báňských poměrů na území Hlučínska, které bylo v letech 1742 až 1920 součástí Pruska a kdy báňská správa na tomto území podléhala právnímu řádu tohoto státu.
Z hlediska historického nutno připomenout, že již v r. 1763 máme na Ostravsku zaznamenán první doložený nález uhlí, počátky dolování však klademe do r. 1782, kdy dne 26. 2. uvedeného roku vydal báňský úřad první koncesi na těžbu uhlí. Z hlediska báňské správy byly ostravské doly podřízeny zeměpanskému hornímu soudu se sídlem v Kutné Hoře, se svými *vrchnostenskými substitucemi* v Moravské Ostravě, Vítkovicích, Polské Ostravě, Karviné, Orlové, Dolních Domaslavicích, Dolní Lutyni, Doubravě, Horních Bludovicích, Horních Domaslavicích, Dolní Suché, Prostřední Suché a Petřvaldě. Historické prameny uvádějí, že v r. 1848 působilo na Moravě celkem 25 a ve Slezsku 13 vrchnostenských substitucí.
Po reorganizaci báňské správy v r. 1850 bylo v Brně založeno prozatímní báňské hejtmanství, které svoji činnost zahájilo 1. 4. 1850. Byl mu podřízen prozatímní báňský komisariát v Moravské Ostravě, do jehož územní působnosti patřilo celé Slezsko a z Moravy politické okresy Olomouc, Šternberk, Zábřeh, Litovel, Nový Jičín, Hranice, Místek, Valašské Meziříčí, Kroměříž a Holešov. Výnosem Ministerstva zemědělství a hornictví z 1. 7. 1850 byly pak okresy Šumperk a Zábřeh připojeny do Úředního obvodu prozatímního báňského hejtmanství v Brně.
Prvním horním hejtmanem v Brně byl od 30. 3. 1850 jmenován Otto Hingenau, funkci prvního *báňského komisaře v Moravské Ostravě* zastával Vincenc Fritsch. Po krátké době však Moravská Ostrava přestala být sídlem báňského komisariátu, který byl přeložen do Opavy s odůvodněním, že v Moravské Ostravě je nedostatek úředních místností, nedostatek bytů pro báňské úředníky, ale také s poukazem na to, že sídlo komisariátu by mělo být totožné se sídlem zemských úřadů. Skutečnost, že na severní Moravě a ve Slezsku byla již v polovině 19. století značná koncentrace báňského průmyslu, vedla k tomu, že bylo v Moravské Ostravě zřízeno pracoviště označené jako *Provizorní báňský úřad,* který zde působil od r. 1851. Jeho vedením byl pověřen báňský úředník Fiedler, který však byl služebně podřízen báňskému komisaři opavského komisariátu. Za zmínku jistě stojí, že komisariát byl personálně obsazen

třemi pracovníky včetně báňského komisaře a báňské hejtmanství v Brně pěti pracovníky včetně báňského hejtmana.

HISTORICKÝ VÝVOJ PŘIJETÍ OBECNÉHO HORNÍHO ZÁKONA V ROCE 1854 DO VZNIKU ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

Vydáním Obecného horního zákona č. 46 ř. z. z 23. 5. 1854 byl v podstatě dokončen zdlouhavý proces unifikace a kodifikace horního zákonodárství, a to nejen v zemích České koruny, ale v celé rakouské monarchii. I přes četné nedostatky respektovala tato norma většinu požadavků rozvíjejícího se kapitalistického systému své doby.

Od přijetí Obecného horního zákona můžeme hovořit již nejen o báňské správě, ale definitivně o státní báňské správě, konstituované citovaným zákonem. Obecný horní zákon rozdělil orgány státní báňské správy do tří instancí. první z nich označil jako báňské hejtmanství, jehož povinností bylo zajistit horní zákon přímo nebo prostřednictvím jemu podřízených komisariátů. Druhou instanci tvořily vrchní báňské úřady, jejichž sídla byla pro jednotlivé korunní země určena vyhláškou č. 51/1855 ř. z. Výkon třetí instance byl svěřen Ministerstvu financí se sídlem ve Vídni, které plnilo funkci nejvyššího báňského úřadu.

K přednostem obecného horního zákona patřilo ujednocení obsahu povinností spojených s vrchním dozorem báňských úřadů na provoz hor. Uložil jim kontrolovat dodržování všech zákonných povinností ze strany důlních podnikatelů a vybavil je pravomocemi zasáhnout tehdy, kdy báňský provoz nebo veřejný zájem vyžadoval zvláštních opatření. Vrchní dozor byl orgány státní báňské správy vykonáván prováděním kontrolních fárání, nahlížením do provozních plánů a map, vydáváním nařízení k zajištění plnění předpisů horního zákona a prováděním šetření při nebezpečných událostech apod. Orgány báňského dozoru byly vybaveny i pravomocí nařizovat opatření k odstranění nebezpečného stavu v dolech.

Konečnou podobu z hlediska věcné náplně i územní působnosti získala státní báňská správa teprve přijetím zákona č. 77 ř. z. ze dne 21. 7. 1871 o zřízení a působnosti báňských úřadů, který nabyl účinnosti dnem 31. 7. 1872. Podle této právní normy dozor *„nad prováděním horního zákona a nad péčí o národohospodářský provoz hor“* vykonávali v první instanci revírní úředníci, ve druhé instanci báňská hejtmanství a ve třetí instanci Ministerstvo veřejných prací. Za pomocné orgány báňských úřadů byli ze zákona ustanovováni přísežní báňští inženýři měřiči.

(pokračování příště)

Z HISTORIE NAŠEHO MĚSTA

;V Kalendáři slezském z roku 1899 píše K. J. Bukovanský o slezskoostravském zámku. Rozhodli jsme se uvedený článek v původním znění otisknout. Čtenáři mají možnost porovnat stav zámku z rok u1899 se současným stavem, kdy je zámek rekonstruován a konají se v něm kulturní akce.

Zámek Polsko-Ostravský

Zámek Polsko-Ostravský, jmenovitě zadní část zámku, jest stavba velmi stará. Vystaven jest na mírném návrší a obehnán velmi silnou přes 3 m vysokou a 2 m širokou zdí. Mimo to chráněn byl zámek na jihozápadu řekou Lučinou, která zde vtéká do řeky Ostravice. Ze strany severovýchodní vede opevněná brána do nádvoří zámku, kde v pozadí stojí starý zmíněný zámek. Nad branou ve zdi zasazena jest deska kamenná se znakem pánů Sedlických z Choltic s nápisem: „J.S.Z.Ch. 1548“ (Jiří Sedlický z Choltic 1548) a ještě jiná se znakem hraběte Vlčka. Nad vchodem starého zámku (na nádvoří) zasazena jest též kamenná deska se znakem a tímto nápisem: „NJ. TU. D(OMI)NE SERVABIS. NOS. FRUSTRA. VIGILANT. OCULI NOSTRI. ANNO. 1560. ARMA. GENEROSI. DD. GEOR. SEDL. N. A. CHOL. HEREDIS. IN SCLAVO. OSTRAVIA.“

Stavba tohoto starého zámku jest velmi jednoduchá. Uvnitř jest několik malých a nízkých pokojíků. Na straně severní byla zámecká kaple a severozápadně byl rytířský sál, který ale před r. 1848 zbořen byl. Vzadu jest malý domek s malými komnatami, jichž vchody vroubeny jsou pěknými ornamenty v kameni vytesanými a které nyní za chlévy slouží. V rohu pozorovati lze starou zazděnou bránu a ještě jiný otvor, který vede do země, a jak se zdá, byl to tajný východ ze zámku. Až dosud vypravují si lidé o podzemních skrýších a východech tajných ze zámku. Některé z nich

byly dlouhé, a jeden vedl prý až k Zábřehu, druhý do lesů. Při kopání sklepů přišlo se na tyto tajné východy, které během času byly zasypány. při bourání rytířského sálu přišlo se na sklepení, kde byl kamenný stůl a kamenné lávky. Při kopání přišlo se na staré železné šípy, meče ap. Na straně jihozápadní zazděna jest velká koule kamenná, snad na památku nějakého obléhání tvrze Polsko-Ostravské. Na nádvoří naproti starého zámku jest stará studně.

Během času vystaveny jsou na straně severní a jihovýchodní (na místě, kde dříve silné zdi stály) nové stavby, byty pro úředníky. Hrad Polsko-Ostravský byl hradem pohraničním v říši polské, naproti tomu byl hrad Landek hradem pohraničním v zemi české. Podél hradu vedla za starodávna hladní cesta z Opavy na Hlučín, odtud až po hrad Landek, kde byl „převoz“ přes řeku Odru. Od „převozu“ vedla cesta tato podél hradu Polsko-Ostravského k Těšínu a pak do Krakova. Na hradě Polsko-Ostravském mívali panovníci své kastelány čili „hradní“, a obyvatelé pohraničních okresů byli zavázáni k službě vojenské, a kastelán byl jejich vojevodou.

Podle Kalendáře slezského z roku 1899 pro tisk připravil

Vítězslav Hettenberger

VZPOMÍNKY NA PŘÍPRAVU VÝSTAVBY DOLU FRENŠTÁT

V publikaci „Jižní část revíru OKD“ vydané KP Hornického muzea OKD v roce 2006 jako 7. část Sborníku Hornického zpravodaje, jsou v části 3.1 Historie Dolu Frenštát od Ing. Žáka a v části 4.2.5. Vzpomínky na práci při výstavbě Dolu Frenštát od Ing. Podhajského uvedeny skutečnosti, se kterými se autoři po dobu svého působení na Dole Frenštát seznámili a setkali.

V následujícím článku uvádím, co těmto skutečnostem předcházelo.

Vedení Koncernu OKD v návaznosti na výstavbu Dolu Paskov a Dolu Staříč vždy počítalo s rozšířením jižní oblasti revíru do Pobeskydí, kde uhelné zásoby ověřené Geologickým průzkumem v Ostravě-Hrabové, skýtaly záruku výstavby nových dolů. bylo si však vědomo, že jejich exploatace bude vyžadovat rozvinutí nebývale rozsáhlé investiční výstavby v oblasti dosud nedotčené průmyslovou a důlní činností.

V souladu s očekávanými vývojovými tendencemi v ostravské i karvinské oblasti OKR a na základě rozvoje tehdejších jednotlivých dolů byly odvozeny výše těžeb pro období let 1981-2000. U všech 16 činných dolů OKR byl při odčerpávání uhelných zásob uplatněn co nejvyšší podíl těžeb ze zásob Nb I.

Rozpisem při 7. 5LP z května 1978 byly pro OKR stanoveny úkoly v odbytové těžbě ve výši:

Rok	1981	1982	1983	1984	1985	1990
Černé uhlí	24,6	24,6	24,6	24,6	24,6	24,6
Z toho UVPK (mil. tun)	18,4	18,4	18,4	18,5	18,6	18,6

K zajištění tohoto úkolu disponovalo OKR těžebními kapacitami (při 260 pracovních dnech) v následujících objemech čisté těžby.

Rok	1981	1985	1990	1991	1995	2000
Čistá těžba (mil. tun)	23.2	23.6	23.25	23.2	22.9	21.8

Z porovnání direktivních úkolů pro 7.5LP a rok 1990 a souhrnných kapacitních možností OKR je patrno, že již v roce 1981 se nedostávalo v OKR kapacity ve výši cca 1,4 mil. tun čisté těžby a v dalších letech 7. 5LP 1,0-1,2 mil. tun ročně.

Další úkoly na období po roce 1990 nebyly ještě stanoveny, ale za předpokladu stejných potřeb národního hospodářství činil v roce 2000 nepokrytý rozdíl 2,7 mil. tun čisté těžby ročně.

Z těchto hledisek se tehdy jevila výstavba nových dolů v OKD již značně opožděná, avšak jednoznačná a počítalo se s jejím urychlením, při současné realizaci rozsáhlé investiční výstavby ve stávající části OKR a s postupným přechodem podniků do velkých hloubek a nárůstem těžeb ze slojí nebezpečných otřesy a nárůstem kritických tlaků a teplot.

Pro následující období se počítalo s expoloatací důlního pole Frenštát - Trojanovice, kde vývoj sedlových slojí předpokládal podmínky jako u dolů v karvinské části revíru a důlního pole Příbor - východ, s podmínkami obdobnými jako u dolů v ostravské části revíru.

Z hlediska širší povrchové výstavby se považovaly obě lokality za celek, neboť řada vodohospodářských a komunikačních zařízení měla být společná.

Lokalita Frenštát Trojanovice

Důlní pole Frenštát - Trojanovice má rozlohu 6320 ha a je situováno jihozápadně od města Frýdlant pod Ondřejníkem a jižně od města Frenštát pod Radhoštěm. Území zasahuje do katastru pěti obcí okresu Nový Jičín (Tichá, Trojanovice, Frenštát p. R., Veřovice, Bordovice) a čtyř obcí okresu Frýdek-Místek (Kozlovice, Kunčice p. O., Pstruží a Čeladná). Je vymezen 4. frenštátským zlomem na severu, beskydským zlomem na jihu, orlovskou poruchou na západě a čeladenským zlomem na východě. Tvoří mnohoúhelník v osmi bodech s podélnou osou ve směru VZ. Dobývací prostory mají velmi členitou morfologii terénu 400 až 600 m n. m.

Projekční příprava začala zadáním pro Investiční záměr ze dne 29. 7. 1976 ke zpracování Koncepční studie pro lokalitu Frenštát - Trojanovice Báňskými projekty Bratislava, s možností exploatace ve dvou variantách. Vedením GŘ OKD byla dne 26. 9. 1977 přijata a schválena Varianta č. 2 Centrální závod.

Jako další stupeň dokumentace zpracovaly BP Bratislava Aktualizaci studie dobývacího prostoru Frenštát - Trojanovice, varianta č. 2 - Centrální závod, která vycházela ze schválené koncepce a sloužila jako přípravná dokumentace podle směrnice FMPE č. 4/77 (později novelizované směrnice FMPE č. 6/79) k řešení otvírky ložiska formou podrobného geologického průzkumu báňskými díly v profilech, umožňujících jejich využití pro následnou investiční výstavbu a provoz budoucích dolů na základě vládního usnesení č. 311 ze dne 16. 12. 1976.

Hlavní charakteristické rysy této koncepce byly:

1. Pro exploataci ložiska byl navržen jeden centrální závod, vysunutý mimo dobývací prostor i mimo hranici „Chráněné krajinné oblasti Beskydy“ s možností napojení na železniční trať Kojetín - Ostrava ve stanici Frenštát pod Radhoštěm. Kromě tohoto centrálního závodu byly ještě navrženy 4 pomocné závody (Frenštát - západ, Frenštát - Trojanovice, Frenštát východ a Frenštát Kunčice) a dvě výdušné jámy (výdušná jáma v prostoru Frenštát - Trojanovice a výdušná jáma v prostoru Ondřejníku), z nichž pomocný závod Kunčice a výdušná jáma Ondřejník byly i územně vysunuty mimo vytyčený dobývací prostor.
2. Celkové investiční náklady se dle této varianty předpokládaly cca 15 000 mil. Kč, z toho náklady zahrnuté do plánu investiční výstavby 14 600 mil. Kč. Plné těžby (4 080 kt č.t. za rok) mělo být dosaženo v roce 2014, přičemž se předpokládalo prostavět objem investičních prostředků ve výši 12 650 mil. Kč. Investiční náklady byly vyčísleny pro otvírku nultého patra, mezipatra, 1. a 2. těžebního patra. Ve studii je řešena komplexní otvírka všech pater pro exploataci cca 297 000 kt vytěžitelných uhelných zásob karvinského souvrství.
3. Přednosti této přijaté varianty je možno shrnout následovně:
   - řeší otvírku a exploataci celého ložiska ve vymezeném dobývacím prostoru s respektováním podmínek ochrany přírody a životního prostředí,
   - centralizuje hlavní provozy a tím vytváří předpoklady a podmínky k postupnému vybudování moderního velkokapacitního důlního podniku,
   - umožňuje etapovou otvírku ložiska v závislosti na jeho postupném poznání,
   - umožňuje udržení maximálně velkých ploch pro těžbu, což připouští i eventuálně redukování počtu navržených pomocných závodů v návaznosti na postupném poznávání ložiska,
   - podle posledních výsledků hydrogeologického průzkumu je centrální závod lokalizován mimo zvodnělou oblast Frenštátského výmolu.

Ve zpracované studii bylo navrženo členění celé etapy podrobného průzkumu na jednotlivé průzkumné stavby (fáze). První průzkumná stavba (fáze) obsahovala vyhloubení 2 jam na Pomocném závodě Frenštát - západ, vybudování nezbytných objektů na povrchu a v dole pro horizontální a vertikální otvírku, včetně zařízení staveniště o celkovém finančním nákladu cca 618 000 tis. Kč.

Další fáze průzkumu byla opět lokalizována do oblasti pomocného závodu západ a obsahovala vybudování těžního zařízení na povrchu pro horizontální otvírku v rámci které byly plánovány překopy, průzkumná díla v uhlí a průzkumné vrty.

Zbývající fáze etapy podrobného průzkumu, které byly ve studii navrženy v oblasti centrálního závodu a pomocného závodu - východ, měly být upřesněny při komplexním hodnocení oblasti Frenštát - Trojanovice po ukončení předběžného průzkumu východní části. Orientační náklady podrobné etapy geologického průzkumu činily 3,650 mld. Kč.

Cílem a smyslem celé etapy podrobného geologického průzkumu v lokalitě Frenštát - Trojanovice bylo získání základních informací o geologických poměrech ložiska a uhelných slojích včetně jejich kvality. Tím mělo dojít i ke zpřesnění uhelných

zásob a k získání informací o geomechanických, hydrogeologických, plynových a klimatických poměrech ložiska, které není možno získat průzkumem vrty z povrchu ani při zhuštění sítě vrtů.

Předpokládané výše těžeb Dolu Frenštát - Trojanovice

Celková čistá těžba	4,08 mi tun/rok
Čistá těžba denní	15,7 tis. tun
Surová těžba denní při těžbě jen ze sedlových slojí denní	22,0 tis. tun
Surová těžba denní při těžbě ze slojí sedl. a ostravských	24,0 tis. tun
Těžba kamene denní	5,0 tis. tun
Potřeba základky denní	5,0 tis. tun

Všechny tyto práce koordinoval ze strany GŘ OKD Odbor rozvoje revíru (Ing. Kopečný) ve spolupráci s Odborem důlního měřiče a geologa (RNDr. Ormandy).

Narůstající problematika si vyžádala v roce 1977-78 ustavení Odboru výstavby nových dolů v rámci útvaru ředitele pro investice. Tento odbor sídlil v bývalé správní budově Dolu Petr Cingr v Ostravě-Michálkovicích. Odbor měl celkem 16 pracovníků ve třech odděleních

- důlní investice - vedoucí Ing. Nardelli Valter
- stavební investice - vedoucí Ing. Hruška František
- strojní a elektro investice - vedoucí Ing. Šmidák Vladimír

V té době jsem pracoval na Dole Antonín Zápotocký v Orlové-Lazích jako investiční náměstek ředitele podniku. Z této funkce jsem byl k 1. 7. 1978 uvolněn a jmenován vedoucím odboru a zmocněncem generálního ředitele pro výstavbu nových dolů. V této funkci jsem mohl vést statutární jednání s budoucími partnery při výstavbě. Jednal jsem například s tehdejším náčelníkem Střední dráhy v Olomouci, s generálním ředitelem ČEZ v Bratislavě, s vedením Střední skupiny sovětských vojsk v Olomouci a velitelem sovětských kasáren ve Frenštátě, s ubytovacím velením Čs. armády v Olomouci, s pracovníky krajských politických orgánů a lidosprávy, krajským hygienikem i vedením okresů Frýdek-Místek a Nový Jičín.

V lednu 1979 byly vysvětleny a dokumentovány připomínky FMTIR a SPK k dosavadní projektové dokumentaci a byl dán souhlas k zahájení přípravných a projektových prací pro takzvanou 1. fázi geologicko-průzkumných prací (GPP) za podmínky, že bude do 06/1980 zpracována koncepční studie celé oblasti Frenštát Trojanovice. V rámci této studie se měla řešit technická problematika včetně ekonomiky nového Dolu Frenštát.

Pro 1. fázi GPP byl FMPE vydán dne 25. 1. 1979 Schvalovací protokol s tím, že jeho platnost nabude účinnosti dnem vydání územního rozhodnutí a současně že BPO zpracují Úvodní projekt do 09/1979. Celou koncepční studii zpracovaly BP Ostrava v roce 1980 a dle nařízení FMPE musela být následně posouzena sovětskou expertízou.

Tuto expertízu zajišťovala projektová organizace z Vorošilovgradu (dnes Lugansk) na Ukrajině. Projednání podmínek a předání podkladů jsem se účastnil jako vedoucí delegace FMPE. Hlavním inženýrem projektu na BP Ostrava byl Ing. Hertvik Zdeněk.

Odbor výstavby nových dolů zajišťoval inženýrsko-geologický a pedologický průzkum staveništ a potřebné podklady pro předběžný souhlas s vynětím pozemků ze zemědělského půdního fondu. Také pro souběžné projednávání přípravní dokumentace podle vyhlášky 163/73 Sb. s cílem zajistit územní rozhodnutí pro stavbu vzdušného energetického vedení Rožnov - Frenštát - Frýdlant, staveniště pomocného závodu Frenštát - západ a staveniště ubytoven ve Frenštátě.

Po schválení úvodního projektu (ÚP) 1. fáze GPP se zajišťovaly podklady pro výkupy pozemků a nemovitostí, podklady pro definitivní vynětí pozemků a připravovala se žádost o vydání stavebního povolení podle zákona č. 50/Sb.

Celá investorská a projektová příprava byla směrována tak, aby byl zajištěn termín zahájení stavby v roce 1981, jak bylo stanoveno ve schvalovacím protokolu 1. fáze GPP. Byl rovněž stanoven postup, podle kterého měla být v roce 1986 započata vlastní investiční výstavba.

GŘ OKD se rovněž zabývalo zajištěním přímého investorství pro tak náročnou výstavbu. Na kontrolních dnech FMPE dne 23. 8. 1978 a 8. 12. 1978 v Ostravě bylo GŘ OKD uloženo zpracovat návrh na vytvoření koncernového podniku pro zajišťování investorské činnosti v jižní oblasti OKR. Návrh organizace, struktury a předmětu činnosti tohoto nového podniku byl projednán a schválen dne 19. 2. 1979. Po vyšetření některých problémů, které byly analyzovány, měl být tento nový podnik zřízen v průběhu roku 1981.

Lokalita Příbor východ

Otvírka lokality Příbor - východ byla na rozdíl od lokality Frenštát - Trojanovice připravována obvyklým způsobem podle platných směrnic pro investiční výstavbu.

Na podkladě výsledků geologického průzkumu vrty z povrchu, který byl prováděn v letech 1957-1962 a navazujícího přepočtu uhelných zásob z roku 1974, byl zpracován investiční záměr, který byl projednán a schválen v investiční komisi FMPE dne 11. 5. 1977 a „Protokol o vydání investičního záměru dle vyhlášky č. 163/73 Sb.“ byl vydán 23. 5. 1977.

Zpracování IZ bylo velmi obtížné, neboť nebyla k dispozici žádná koncepční studie, která by řešila otvírku tohoto důlního pole. Těžba Dolu Příbor východ měla uhradit úbytek uhelných zásob kvalitního koksovatelného uhlí na dožívajících dolech v ostravské oblasti revíru.

V průběhu let 1977-1979 byla na základě vydaného investičního záměru zpracována BP Ostrava studie souboru staveb. V průběhu jejího zpracování se na základě podrobnějšího technického řešení projevily některé rozdíly v řešení otvírky tohoto důlního pole oproti vydanému investičnímu záměru. Rozpočtové náklady vydaného IZ činily přes 5 mld. Kč a rozpočtové náklady zpracované SSS činily přes 10 mld. Kč, což byl dvojnásobek.

Proto bylo na kontrolním dni FMPE dne 23. 8. 1978 rozhodnuto dopracovat SSS a na jejím podkladě přehodnotit IZ podle rozsahu změn v koncepci. Byl zpracován návrh řešení postupné otvírky tohoto důlního pole a tím i snížení možné rizikovosti, který byl v květnu 1979 projednán a schválen na FMPE.

Původní IZ z roku 1977 předpokládal řešit ověřený dobývací prostor dvěma

dvojicemi jam (Hlavní závod Hájov, Pomocný závod Rychaltice a jednou nebo dvěma jámami Staříč 4.)

Základní těžební parametry vytyčené v IZ:

Rozloha dobývacího prostoru		3 873 ha
Výše roční těžby		1,100 až 1,450 mil tun/rok
Zahájení výstavby		rok 1980
Uvedení do provozu		rok 1992 tj. za 12,5 let
Dosažení projektované kapacity		rok 2006 tj. za 14 let
Výkony v roce 2000	- rubáňový	7,157 t/sm
	- důlní	1,840 t/sm
	- celkový	1,526 t/sm
Průměrná mocnost dobývaných slojí		72 cm až 90 cm
Počet zaměstnaných osob		3800 lidí/den

Pro zpracování SSS Dolu Příbor východ sloužil jako podkladový materiál výpočet uhelných zásob zpracovaný Geologickým průzkumem Hrabová.

Důlní pole Příbor východ představuje svými úložními podmínkami a vývojem slojí pole podobné jako u dolů v ostravské části revíru. Tak, jak bylo vymezeno, má ve SSS rozlohu 3977 ha a území zasahuje do katastru šesti obcí v okrese Nový Jičín a dvou obcí v okrese Frýdek-Místek (Rychaltice a Sklenov).

Hlavní charakteristické rysy navržené koncepce otvírky

Pro exploataci ložiska byl navržen hlavní závod Dolu Příbor - východ v lokalitě Hájov, kde měla být soustředěna veškerá těžba. Jako pomocné závody byly navrženy PZ Rychaltice a PZ Sklenov, navazující na lokalitu Dolu Staříč 3 - Chlebovice. Každý závod měl mít dvojici jam vtažnou a výdušnou v kruhovém průřezu o průměru 8,5 m.

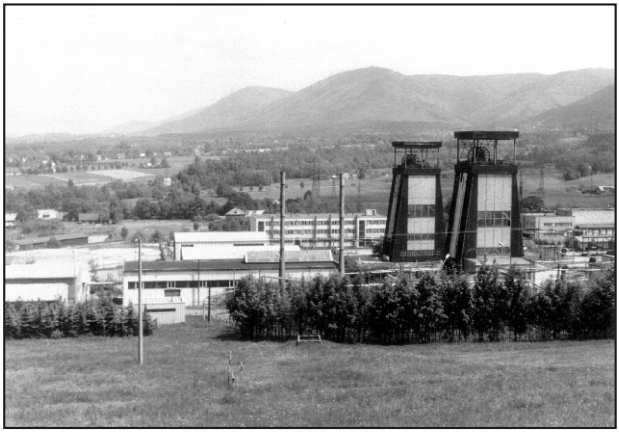

Výstavba měla být zahajována jako první na HZ Hájov, kde se uvažovalo s vybudováním Centrálního zařízení staveniště pro generálního dodavatele stavby VOKD, a to využitím zařízení Státního statku Hájovský dvůr. Náhradou za tyto ZP měla být vybudována v předstihu vyvolaná investice pro tuto organizaci.

HZ Hájov měl být zavlečkován ze stanice Nová Kopřivnice v délce připojení cca 3 km. Na HZ Hájov se uvažovalo s vybudováním seřaďovacího nádraží pro odbavení těžby. HZ Hájov měl koncentrovat veškerou těžbu uhlí a kamene a upravovat uhlí v těžkokapalinovém prádle shodného provedení, jako na Dole Paskov, s hodinovou vsázkou 2 x 400 tun/hod.

Pomocné závody PZ Rychaltice a PZ Sklenov byly navrženy především z hlediska větrních oblastí pro fárání lidí a dopravu materiálu.

Počet zaměstnaných osob se předpokládal HZ Hájov 1010, PZ Rychaltice 1230, PZ Sklenov 1590.

Hlavním inženýrem projektu na BPO Ostrava byl Ing. Tarbaj Gejza.

Tolik v hrubých rysech o Dole Příbor východ.

Závažnou problematikou přípravy a postupného vybavení obou oblastí pro uvažovanou těžbu uhlí tvořily rozsáhlé a náročné doprovodné investice, zasahující do rámce jiných rezortních kompetencí. Dále pak investice společné pro obě lokality, které měly být budovány v předstihu s lokalitou, kde výstavba bude zahájena dříve.

Jednalo se o zajištění pitné vody, provozní vody, dopravy, zvýšení propustnosti železničního tahu Frenštát - Ostrava, zásobování elektrickou energií, plynem a zajištění telekomunikačního napojení, výstavba nových bytů a jiné. Dále se měly posílit projektové a dodavatelské kapacity. Stavy VOKD se měly zvýšit na 14 000 pracovníků v roce 1985 a pomoc v realizaci stavebních prací měl zajistit rezort českého a slovenského stavebnictví. Velmi problematickou byl i stav v zajišťování technologických dodávek.

Takový byl stav přípravy výstavby Nových dolů na konci roku 1980. K 1. 1. 1981 byla ustavena Koncernová účelová organizace „Výstavba Dolu Frenštát“ (k.ú.o. VDF) a ředitelem byl jmenován Ing. Tofel Vladimír, dosavadní výrobní ředitel GŘ OKD. Tato organizace převzala investorství od Odboru výstavby nových dolů, který zanikl. někteří pracovníci odboru byli umístěni na GŘ OKD v jiných odborech, někteří odešli jinam. Já jsem byl jmenován hlavním inženýrem na Dole Antonín Zápotocký v Orlové-Lazích.

V Petřvaldě v únoru 2007-06-13
Ing. Dušan Pavelek,
bývalý vedoucí Odboru výstavby nových
dolů GŘ OKD v Ostravě

SMUTNÉ VÝROČÍ

V neděli dne 3. 6. 2007 již uplynul rok od nenadálého úmrtí prvního ředitele Hornického muzea OKD a ředitele Nadace LANDEK Ostrava Ing. Stanislava Vopaska.

Tento rok byl rokem vzpomínek a zjištění, že některé osobnosti jsou prostě nenahraditelné. Nadaci a lidem, kteří jej znali, chybí jeho aktivity, jeho iniciativní a lidský přístup k řešení zdánlivě nevýznamných problémů, které se později ukázaly jako významné. Chybí rovněž jeho umělecké aktivity, jako byly další perokresby a rovněž jeho články a stati a angažovanost k aktuálním problémům.

Nadace jako vzpomínku na Ing. Vopaska a jeho aktivity připravuje vydání dalšího ročníku stavovského kalendáře na rok 2008 s perokresbami těžních věží. Na Hornickém muzeu v Ostravě-Petřkovicích bude instalována v tomto roce pamětní deska Ing. Stanislava Vopaska.

Jako jeho odkaz bude u příležitosti hornického svátku sv. Prokopa organizováno společné zasedání vedení Klubu přátel Hornického muzea, Nadace Landek Ostrava, Hornického muzea a spolku Prokop, které Ing. Vopasek v minulém období pomáhal prosadit.

Připravuje se rovněž další ročník Mezinárodního festivalu filmů a televizních pořadů TECHNÉ OSTRAVA 2007, kde bude udělena cena Ing. Vopaska za přínos k záchraně technických památek Ostravská Venuše.

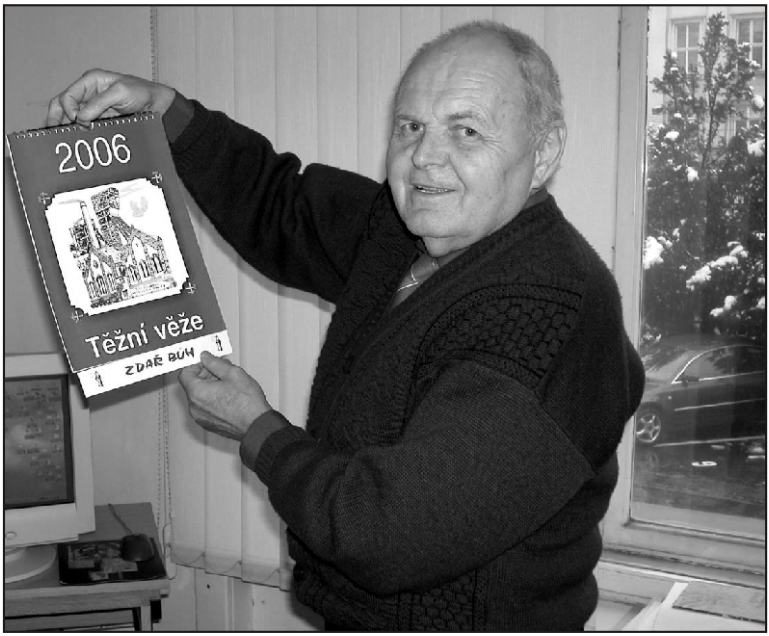

Nadace rovněž neustává v jeho úsilí o zapsání technických památek Ostravy do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO.

Proto ještě jednou vzpomeňme na hornického historika, nadšence a organizátora záchrany hornických památek.

Jaroslav Přepiora

Standa nepatřil jenom Ostravě. Ve druhém čísle Hornického zpravodaje, který vydávají naši kladenští přátelé, vzpomíná jeho přítel a bývalý spolužák z hornické průmyslovky i z VŠB, Ing. Vladimír Čuřík, na léta, která prožil se Standou. byly to chvíle, na které nelze zapomenout. Byl svědkem neobyčejné pracovitosti a zaujetí pro hornické tradice a jejich uchování. Když se Standa s rodinou usadil v Ostravě, jejich cesty se na čas rozešly, ale pak se jejich kontakty opět obnovily. Ing. Čuřík ve své vzpomínce píše, že Standa se vždy přihlásil: „Tu havíř z východní gubernie, máš doma sekretářku?“ Standa byl pochopitelně i při ustavení kladenské pobočky KPHM. Autor končí svou vzpomínku těmito slovy:

„Říká se, že dobří lidé za sebou zanechávají nesmazatelnou stopu, A věřte, že Standa tím dobrým člověkem opravdu byl.“

Drahomír Javorský

VÝBOR KPHM SRDEČNĚ BLAHOPŘEJE ČLENŮM, KTEŘÍ VE III. ČTVRTLETÍ 2007 SLAVÍ VÝZNAMNÉ VÝROČÍ

Martin Gladič	35 let
Jiří Kunčický	55 let
Ing. Jana Dadoková	60 let
Milan Lichnovský	65 let
Ing. Zdeněk Malík	65 let
Prof. Ing. Petr Martinec, CSc.	65 let
Ing. Vladimír Pilař	65 let
Drahomír Vykoukal	65 let
Ladislav Lettovský	70 let
Ing. Josef Nosálek	70 let
Karel Priesner	70 let
Ing. Pavel Mitka	70 let
Marie Szottková	70 let
Ladislav Karásek	75 let
PhDr. Jitka Noušová	75 let
Ing. Jiří Pěkník, CSc.	75 let
Ing. Lubomír Hájek	80 let
Ing. Jaroslav Vicherek	85 let

O OSTRAVSKÝCH DOLECH A STARÉ OSTRAVĚ NA POLIKLINICE

Jako člen výboru Klubu přátel Hornického muzea začal jsem se zabývat historií ostravských šachet a památek staré Ostravy. Navštívil jsem řadu archivů a získal mnoho cenných historických materiálů a fotografií. V rámci činnosti Klubu přátel Hornického muzea jsem si připravil asi hodinovou přednášku s promítáním fotografií a postupně navštívil domovy důchodců, kluby důchodců a seniorů apod. Celkem za dva roky to bylo asi čtyřicet přednášek, které sledovalo s velkým zájmem téměř tisíc posluchačů. Někteří posluchači pak za mnou po přednášce přišli a svými vzpomínkami mi doplňovali některé zajímavosti.

V loňském prosinci jsem byl na kontrole v MEPHACENTRU v Porubě (stará poliklinika) na plicním oddělení. Lékařka MUDr. Jana Satinská mne prohlédla a měla stanovit příští návštěvu. Postupně řekla asi tři termíny, ale žádný mi pro připravené přednášky nebo akce v KPHM nevyhovoval. Když jsem paní doktorce vysvětlil, co ještě jako důchodce dělám a hlavně, že přednáším o ostravských šachtách a staré Ostravě, řekla mi, že je to oblast, která ji zajímá. A tak jsme si domluvili termín příští návštěvy s tím, že budu ten den posledním pacientem. V uvedený den, po lékařské konzultaci, sestry upravily místa v ordinaci, já jsem otevřel svůj přenosný počítač a promítl historické snímky ostravských šachet, památek staré Ostravy a letecké snímky z výstavby Poruby. Počítal jsem s tím, že to bude asi na patnáct minut. Ve skutečnosti, pro velký zájem a diskuzi, trvalo toto milé setkání asi hodinu. Na závěr jsem ordinaci věnoval hornický kalendář KPHM 2007.

Společně se zdravotním personálem jsme prožili velice pěkné odpoledne povídáním o hornické historii a staré Ostravě. A nezůstalo jen při povídání. Jedna ze zdravotních sester mi občas zašle snímek ze staré Ostravy a já jí posílám podobné snímky ostravských šachet.

Vítězslav Hettenberger

O DOLÉČOVÁNÍ V KLOKOČOVĚ

Je všeobecně známo, že nemoci nechodí po horách, ale po lidech. A zvláště po seniorech. Také mne postihly veliké bolesti nohou a ve Fakultní nemocnici v Ostravě-Porubě jsem se podrobil operaci cév. Po krátkém pooperačním pobytu ve Fakultní nemocnici mi bylo sděleno, že se budu doléčovat v Léčebně dlouhodobě nemocných (LDN) v Klokočově. Rád bych proto nyní čtenáře seznámil s tímto doléčovacím a rehabilitačním ústavem.

Leží nedaleko Vítkova v oblasti Nízkého Jeseníku asi 600 m nad mořem. Patří pod Fakultní nemocnici v Ostravě-Porubě, která tam posílá pacienty k rehabilitaci a doléčování. Na třech podlažích je zde 48 pokojů, v nichž je 160 lůžek. Každého upoutá nádherná jídelna, kam chodí k jídlu asi jedna třetina pacientů. Ostatní, kteří mají pohybové problémy, se stravují v pokojích.

O pacienty, pod vedením primáře MUDr. Milana Stoličky, pečuje pět lékařů, 37 zdravotních sester, šest rehabilitačních pracovnic, 11 pracovníků pomocného

zdravotního personálu, osm uklízeček a dále kuchyňský personál, údržbáři, řidiči, administrativní pracovníci apod. Celkem je to 96 pracovníků, kteří se podílejí na rehabilitaci a doléčování pacientů.

Pro rehabilitaci je k dispozici tělocvična pro individuální i skupinovou terapii. Dále kompletní vodoléčba, elektroléčba, laserová terapie, léčba magnetem, plynové injekce, ergoterapie, inhalace a parafínové obklady. Je to dostatečné množství rehabilitačního zařízení, které umožňuje pacientům zmírnit nebo doléčit jejich neduhy.

Pro stravování je na jídelníčku 15 druhů dietních jídel. Někteří pacienti mají stravu až šestkrát denně. Jídlo je velice kvalitní a chutně upraveno. Třikrát týdně jsou teplé večeře a mnozí pacienti podle druhu diety obdrží ještě druhou večeři. Na přesnídávku je denně ovoce.

Budovu postavila v roce 1929 Revírní bratrská pokladna jako Masarykův domov hornických dětí. Projekt vypracoval ing. Bohuslav Krýsa a náklady na stavbu a vybavení činily 14 milionů korun. Hospodářská budova, která je součástí léčebny, stojí na místě bývalého zámku rodiny Weishuhn z Opavy. Do roku1939 se zde zotavovaly děti a mládež horníků, kteří byli pojištěni u Revírní bratrské pokladny. Během okupace se zde rekreovala německá mládež a po roce 1945 zde byly umístěny děti řeckých uprchlíků. V šedesátých letech minulého století sloužil objekt jako zotavovna horníků a od sedmdesátých let je to LDN.

V budově je nádherná jídelna s proskleným stropem, které vévodí bronzová socha horníka při ruční práci se špičákem v nadživotní velikosti. Socha je zde od roku 1930, ale není na ní uveden autor a také se ho nepodařilo vypátrat. Dále jsou zde společenské místnosti s televizory a automatem na šest druhů kávy.

Jednou týdne přicházejí do léčebny kadeřnice a pedikér, aby posloužili pacientům.

V ubytovacím objektu personálu jsou k dispozici pokoje, které si mohou pro nocleh objednat i rodinní příslušníci pacientů. Objekt je obklopen nádherným parkem

s mnoha vzrostlými stromy. V parku je i malá prodejna potravin a novin.

Prožil jsem zde šest týdnů. Když mne dovezli, měl jsem potíže s chůzí i se dvěma francouzskými holemi. Během krátké doby, díky rehabilitačnímu cvičení, dalším procedurám a lékařské péči jsem zanedlouho začal chodit a při ukončení pobytu jsem mohl obě hole odložit.

V závěru svého článku bych chtěl poděkovat všem pracovníkům v LDN Klokočov za obětavou práci s pacienty, kteří jsou převážně senioři. Pokud některý z čtenářů by měl doporučení k doléčení nebo rehabilitaci v LDN Klokočov, ať se nebojí přijet, bude zde o něho výborně postaráno.

Vítězslav Hettenberger

VZPOMÍNÁNÍ NA PRVNÍ DEN HORNÍKŮ V ROCE 1949

Když se v září 1949 poprvé slavil Den horníků a zakládala se tak tradice tohoto hornického svátku, měl jsem možnost zúčastnit se ústředních oslav na pražském Hradě jako jeden z delegátů hornických učňů z OKR. Vzpomínám si, že nás tehdy brzy ráno odjížděla do Prahy velice početná skupina, ve které byli zástupci všech šachet, takže jsme zcela zaplnili celý Ostravan, tehdy ještě motorový rychlík sestávající jen ze dvou nebo tří vagónů. Slavnostního zasedání na Hradě se zúčastnilo asi 600 delegátů, zastupujících horníky všech uhelných a rudných dolů, uranového průmyslu a pracovníky dalších podniků hornického resortu z celého Československa. Význam této události podtrhuje skutečnost, že slavnostní zasedání se konalo ve Vladislavském sále Pražského hradu.

Samotným oslavám Dne horníků předcházela tehdy velice populární soutěž mezi šachtami v celé republice o dosažení nejlepších ukazatelů v těžbě, která se průběžně sledovala v tisku a měla být vyhodnocena právě ke Dni horníků. Vítězi této soutěže měla být na oslavách v Praze poprvé předána standarta Prezidenta republiky. Nejlepších výsledků v této soutěži dosahovaly dva doly z našeho revíru ostravská Hlubina a Hedvika z Petřvaldu. Mezi těmito dvěma šachtami se mělo rozhodnout o vítězi celé soutěže.

Vzpomínám si, že delegáti z Hlubiny nastupovali do rychlíku s vědomím, že soutěž o prezidentskou standartu vyhráli a chystali se své vítězství během cesty patřičně oslavit. Dověděli se však od kolegů z Hedviky, že v soutěži zvítězila Hedvika. A tak v bufetovém oddělení vlaku nakonec popíjeli havíři z Hedviky na vítězství a havíři z Hlubiny na žal.

Na závěr slavnostního zasedání byli vyznamenáni nejlepší pracovníci ze všech

revírů. V další části programu zhlédli účastníci oslav divadelní hru Kutnohorští havíři v podání činohry ostravského divadla. Po ukončení slavnostní části oslav ve Vladislavském sále byli účastníci pozváni na recepci do reprezentačních místností Hradu. Letos v září uplyne už plných 58 let od této události, nicméně vzpomínky v paměti přímého účastníka zůstaly.

Ing. Jiří Pěkník, CSc.

SEVERNÍ DRÁHA FERDINANDOVA

Velevýznamné výročí železničního spojení Ostravy a dolů se světem

Letos proběhlo významné 160. výročí příjezdu prvního vlaku do nádraží v obci Přívozu u Moravské Ostravy na železniční trase Severní dráhy Ferdinandovy (SDF). Budování tratě začalo ve Vídni v r. 1837. Dostavěna k Přívozu byla až v r. 1847. Na nádraží byl dne 1. května slavnostně zahájen provoz.

Jednalo se o mimořádně významný milník pro rozmach uhelného dolování, železárenství, továrního průmyslu a vůbec ekonomického rozmachu Ostravska. Do té doby obstarávaly veškerá spojení města s okolím i světem silnice. Vznik železnice nebyl nikterak snadný. Autorem návrhu byl v r. 1829 profesor vídeňské polytechniky Franz Xaver Riepl (narozen 1790 ve Štýrském Hradci), absolvent hornické a lesnické akademie v Banské Štiavnici, který získal odbornost pro doly, důlní měřictví a hutě. Navržená trať byla dlouhá přes 400 km. Jejím hlavním účelem na začátku byla přeprava soli z Haliče, transport obilí, dobytka a dřeva. O uhlí v době navrhování trasy železnice tehdy nešlo, neboť těžba uhlí byla nepatrná, poptávka po uhlí a železu malá.[1] Proto skutečnosti neodpovídají některá tvrzení, že stavba dráhy byla vynucena rozvojem hornictví a průmyslu na Ostravsku. Bylo tomu naopak.

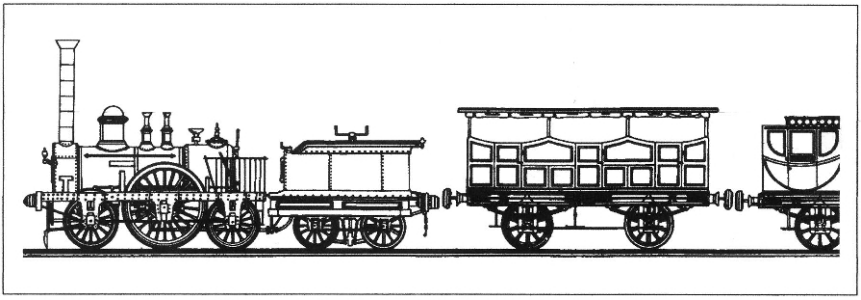

Jedna z prvních vlakových souprav na SDF (Josef Hons et al. 1990)

Na stavbu železnice z Vídně do polské Bochně získal po delším úsilí v roce 1836 císařské privilegium bankovní dům Salomona Rothschilda, který ho převedl na nově ustanovenou akciovou společnost s názvem **Výhradní privilegovaná Severní dráha**

císaře Ferdinanda. [2] Technické a finanční důvody zapříčinily, že ke zprovoznění části trati z Vídně do Bohumína došlo až v roce 1847.

Společnost SDF se významně zapsala do rozvoje dolování v OKR. Sama se pustila do důlního podnikání, neboť si chtěla zajistit vlastní palivovou základnu. Nejprve odkoupila důlní majetek bratří Kleinů v Přívoze (Důl František) a Hrušově (doly Albert a Hubert) v roce 1855 a v následujícím roce získala státní doly Důl X (později Jindřich) v Moravské Ostravě, Důl č. III (pozdější Michal) v Michálkovicích a Důl č. V (pozdější Hermenegild) v Polské Ostravě (později Slezské). Podstatnou část svých technicky a organizačně mimořádně vyspělých důlních podniků vybudovala společnost vlastní aktivitou při přestavbách získaných dolů a výstavbou dolů nových.

Poté, co byla SDF dána do provozu se s rozvojem dolování (i výroby železa) podstatně změnila dopravní situace na zdejších okolních cestách. Ty začaly být zatěžovány velkým počtem koňských povozů, směřujících k vlakovým stanicím. Například do stanice v Hrušově, která se v 50. a 60. letech stala největším uhelným překladištěm v monarchii, směřovala z polsko (později slezsko) ostravských dolů tzv. komerční cesta (existuje dodnes pod názvem ul. Komerční). V Moravské Ostravě situace v trase dnešní Nádražní ulice se do určité doby podobala současné, jen s tím rozdílem, že po ní projížděly od Dolu Karolina do Hrušova místo aut řady koňských spřežení s těžkými povozy s uhlím a později i s koksem. Poměry na cestách se začaly zlepšovat až potom, co Vítkovické železárny v srpnu 1855 vybudovaly koněspřežnou dráhu (od r. 1857 na parní pohon) od Dolu Karolina k nádraží do Přívozu, zejména pak později, když Severní dráha vybudovala Báňskou uhelnou dráhu, čili tzv. Montánní dráhu do Michálkovic, která byla uvedeno do provozu v r. 1862 a postupně odbočkami napojila většinu dolů v ostravské části revíru.

Jaroslav Klát

Poznámky:

1. HONS JOSEF, et. al.: Čtení o Severní dráze. NADAS Praha 1990.
2. Název dráhy po uplynutí padesátiletého privilegia byl v roce 1886 změněn na C. k. privilegovanou Severní dráhu císaře Ferdinanda. V roce 1906 Byly veřejné železniční tratě zestátněny. Důlní část společnosti zůstala privátní a nadále používala oficiální název Severní dráha Ferdinandova. V roce 1945 byl důlní majetek SDF znárodněn na základě dekretů prezidenta republiky a začleněn do celorevírního národního podniku Ostravsko-karvinské kamenouhelné doly.

OSTRAVSKÝ SLOVNÍK
(pokračování)

O

obecnisko - obecní pozemek
obervy- obočí
obracak - pluh
obsryvat se - párat se s něčím
obzajt -zašpičatění dřevěného kůlu, z něm.
odbit babu -odloudit někomu děvče, manželku, také „odbit kunčofty“ odlákat zákazníky
Oderka -starý důl na břehu Odry odpust pouť, původně se i na poutích prodávaly církevní odpustky
Odra -jeden z evropských veletoků, protékající městem Ostravou
odvozač -havíř, který odvážel z porubu plné vozíky
ohnica -řepka olejná
ohrabčak -koš na ohrabky
ohrabula -dělnice na prádle, třídírně uhlí, též ohrabovačka
okladinka -střenka na nože
oklukem -oklikou
okminit -podvést, z polštiny
olačka -prezervativ
olšina -les s převahou olše, lesní porost břehů Ostravice i Odry
olupane -glans penis
OMBS -Osada mladých budovatelů socialismu shluk přízemních dřevěných baráků ve Vratimově. Osada sloužila jako ubytovna brigádníků při stavbě Nové huti (NHKG) v 50. letech 20. století
opalka -mělký koš
opučoř-haldař, člověk, sbírající na haldě uhlí, původ od opuky, kamene, který bylo nutno od uhlí oddělit
orgel -řada stojek, stojkořadí, připomínající píšťaly u varhan
oringle -náušnice (z němčiny)
ornolda -vlásenka
oselka -brousek na kosu
osina -štětina
ostí -bodlák
Ostravica -hlavní řeka regionu, pravostranný přítok Odry
ostropec -sušák sena (ze slovenštiny)
osypky-spalničky
oškrabinky -slupky z brambor
oškvary -škvára, také nedostatečně prohořelé uhlí
oto -zde, tady
otrusinky -drobty, též odrobinky
otrut -otrávit
otrut chroboka-vypít si (doslova otrávit brouka)
ozabat -zábst

P

paček -sáček
pačerky -odřeniny na výstupcích páteře
padol -smetiště, obyčejně nějaká rokle, kam se sypalo smetí a odkládaly nepotřebné věci
pacholek -pneumatická podpěra vrtačky na šachtě
pajadlo -opora stropu na šachtě, která zůstává v závalu, obecně nešikovná věc
pajner -vzpěrný sloup na huti
pajonk -dílec ke spojování hadic, podobá se pavouku
pajšel -plíce
pajtaš -šašek, směšná figurka
pakel -balík
Pakus -zkratka pro Palác kultury a sportu, stojící ve Vítkovicích od roku 1986. Postavily jej Vítkovické železárny Klemetna Gottwalda z iniciativy jejich ředitele Rudolfa Pešky, který stavbu provedl načerno. Oficiálně se akce jmenovala „Rekonstrukce Ocelářské ulice“. Podobně naproti stojící hala Ledňáček vyrostla jako „Mrazírna zeleniny VŽKG“. Palác za dobu své existence hostil řadu mistrovství světa a Evropy, zápasů Davisova poháru i kulturních akcí. Je domovem hokejistů Vítkovic.
pala -hlava
palestra -dětský výraz pro tenisovou nebo pingpongovou raketu
palník -rozbuška, iniciátor
paloň -pohlavár, nadřízený, funkcionář, též tvrdohlavý člověk
pantok -velká sekera
partyja -chasa, skupina kamarádů. Přesný překlad se těžko hledá, slovo se používá zejména v neurčitém významu o skupině, která cosi dělá společně. „Partyja chodi na fotbal.“ „Partyja byla naprana.“
paru -několik, pár
paryzol -deštník
paskuda -pamlsek (z polštiny)
paskudny -mlsný
patyk -klacek, větev, též tisícovka. „Stoji to pět patyku“ stojí to pět tisíc.
pauk -pavouk
pazura -ruka
pazury -prsty. „Piznul ho přes pazury“ klepl ho přes prsty.
pecek -kamínka
pecynek -kulatý chléb
pecyňař -viz kašňař, stavěl masivní podpěry stropu na šachtě
pelcak -kolík na utahování povřísel
peň -špalek na štípání dříví
perpentykel -kyvadlo hodin, nepokoj
pesek -psík
pěčka -křížala
pěčoky -pečené brambory
pěrdolit -plkat, vymýšlet si
pěrun -dareba, též obdivně ve smyslu borec. „Wiecek, to byl ve vapně pěrun!“ Wiecek byl v šestnáctce velice nebezpečný.

HORNICKÝ ZPĚVNÍK

Málokterá lokalita v Ostravě je tak těsně spjata s hornictvím jako Zárubek. A tak písnička vzešlá z lidové poezie nemůže chybět v hornickém zpěvníku, třebaže v ní o hornictví není ani jediné slovo. Úsměvný a spíše tklivý příběh je nahlédnutím do hornické domácnosti „v jednym dumku na Zarubku“. Stalo se to či nestalo nevíme, ale hlavně, že vše dobře dopadlo, byť pro robku s jistými potížemi. Nebývá zvykem, aby ostravští havíři při pěnivém moku zpívali, ale zkuste to.

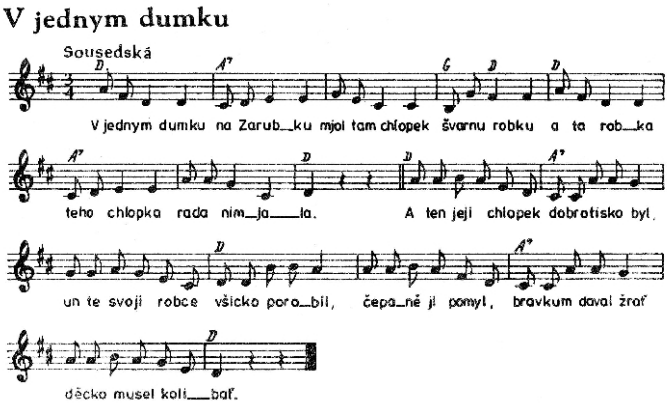

1)
V jednym dumku na Zarubku
mjol tam chlopek švarnu robku
a ta robka teho chlapka rada nimjala.
A ten jeji chlopek dobrotisko byl,
un te svoji robce všicko porobil,
čepaně ji pomyl, bravkum daval žrať,
děcko musel kolibať.

2)
Robil všecko, choval děcko,
taky to byl dobrotisko,
ale robka teho chlopka
rada nimjala.
Štvero novych šatu, štvero střevice,
do kostela něšla, enem k muzice,
same šminkovani, sama parada,
chlopka nimjala rada.

3)
A chlopisku dobrotisku
slzy těčum po fusisku,
jak to vidi, jak to slyši,
jako robka je.
Dožralo to chlopka, že tak hlupy byl,
do hospody zašel, vyplate přepil
a jak dodom přišel, řval jak hrom by bil
a tu svoju robku zbil.

4)
Včil mo robka rada chlopka,
jak un pisko, una hopka,
Hanysku sem, hanysku tam,
jo tě rada mam.
Věřtě mi, ludkově, že to tak ma byť,
raz za čas tři robě kožuch vypružiť
a potem je dobra tajak ovečka
a mo rada chlopečka.

O ROZPOJOVÁNÍ HORNIN

Ústav geoniky AV ČR (dř. Hornický ústav ČSAV) řešil v letech 2002 až 2006 dlouhodobý grant GA AV ČR A 3086201. Jde o grant, který se týká problematiky rozpojování hornin noži různých materiálů, korunkami, vodním paprskem nebo paprsky z abrazivních materiálů apod. Vedoucím řešitelem byl prof. ing. Jaroslav Vašek, DrSc., který je mj. i členem Klubu přátel Hornického muzea. Součástí grantu je i kapitola o historii rozpojování hornin a této kapitoly se ujal bývalý důlní mechanik Dolu Hlubina a pozdější vedoucí pracovník zaváděcí čety OKD Oldřich Vojkovský. Zpracoval čtyři alba z fotografií, prospektů, výstřižků z novin a časopisů, písemné dokumentace OKD nebo jednotlivých důlních závodů, Ostroje, Báňských strojíren a dalších podniků. Vznikla unikátní dokumentace, která ukazuje počátky a postupné zvyšování důlní mechanizace. Součástí alb jsou i zlepšovací návrhy, vynálezy a patenty z této oblasti. Zvláštní odstavec mají i zlepšovatelé, vynálezci a novátoři, kteří se úspěšně (a často i neúspěšně) snažili svými nápady snižovat fyzickou námahu horníků. Jsou zde popsány i různé těžební metody, které na dolech podle jejich podmínek vznikaly, a jejich výsledky.

Jednotlivá alba mají názvy: Ražení, důlní stroje a technika; Technická iniciativa, tvůrčí činnost v OKR; Historie hornické práce a techniky; Doplňky technických poznatků k přehledu mechanizace dobývání v OKR. Každé z alb má 100 stránek.

Autor Oldřich Vojkovský, který se nedávno dožil osmdesáti let, vytvořil dílo, které dokumentuje, co všechno se muselo vymyslet a realizovat k zamezení lidské dřiny v dole. A jak se musely překonávat obrovské potíže, které mělo naše národní hospodářství těsně po druhé světové válce, kdy zvyšující se průmyslová výroba vyžadovala velká množství uhlí a koksu. To všechno je v albech zaznamenáno!

Alba jsou uvedena do elektronické podoby a byla vytištěna. Originály alb včetně elektronických záznamů zůstanou majetkem Ústavu geoniky AV ČR. Vytištěné kopie alb předal ředitel Ústavu geoniky AV ČR prof. Radim Blaheta před přednáškou na pravidelném setkání 2. ledna 2007 zástupci Hornického muzea mgr. Rodanovi Broskevičovi pro studijní účely. Přítomno bylo více než 80 členů KPHM a také celý autorský kolektiv, který se na řešení uvedeného grantu podílel. Po slavnostním předání alb následovala velmi zajímavá přednáška prof. Jaroslava Vaška o poznatcích z uhelného revíru Pensylvánie.

Mezi Hornickým muzeem a Ústavem geoniky AV ČR je velmi těsná spolupráce. Za poslední dva roky přednášeli na setkáních KPHM přední pracovníci ÚGN AV ČR prof. Karel Endel, prof. Petr Martinec, prof. Jaroslav Vašek, doc. Petr Konečný, doc. Richard Šňupárek, ing. Karel Hortvík a ing. Jiří Ščuka. Ústav geoniky AV ČR zase poskytl svůj moderní konferenční sál pro výstavy historických důlních map.

Závěrem nutno poděkovat všem pracovníkům, kteří sbírali a předávali potřebné podklady Oldřichu Vojkovskému ke konečné úpravě. A také Ústavu geoniky AV ČR za umožnění vzniku díla, které dokumentuje historii rozpojování hornin nejen v OKR, ale i v dalších uhelných revírech.

Vítězslav Hettenberger

CHIRURGEM V AFGHÁNISTÁNU

Jak jsem využil své chirurgické sklony v Afghánistánu

Již od útlého mládí jsem podvědomě tíhl k pomoci lidem, kteří byli nějakým způsobem zraněni, protože mi nikdy nevadila krev, ani odvaha k jejich ošetření, včetně malých chirurgických zákroků. Ke studiu medicíny, která byla pro mne jakýmsi podvědomým cílem, jsem se ale nedostal, protože na začátku padesátých let se hlavně oceňovala práce v těžkém průmyslu, a tak jsem následoval svého otce a dal jsem se na práci v podzemí, tedy na dráhu hlubinného hornictví. Mohu ale říci, že dnes tohoto kroku nijak nelituji, protože hornictví mne plně zaujalo.

V rozvojové zemi Afghánistán, kde jsem pracoval v letech 1958-1960 (mimo jiné s kolegou Milanem Krygelem) se mi podařilo své „chirurgické vlohy“ uplatnit dokonce několikrát (a to nejen na lidech):

Poprvé to bylo, když jsme zastřelili pěkného velkého divočáka, kterého uvádím na následujícím obrázku. Divočáka jsme dovezli domů do našeho sídla a nyní nastal problém, co s ním uděláme. Jako adept myslivosti jsem prohlásil, že divočák může mít nebezpečné cizopasníky jménem „svalovci“ a že se dá konzumovat, jen když je jeho maso nakrájeno na tenké plátky a řádně tepelně upraveno.

Současně jsem kolegům oznámil, že divočáka vyvrhnu a rozporcuji mysliveckým způsobem, tj. pomocí malého ostrého kapesního nože bez vyhrnutí košilových manžet, a že se nepotřísním jeho krví. Můj kolega Milan Krygel jistě potvrdí, že jsem to dokázal, protože byl u toho.

To bylo první využití mých chirurgických vloh a schopností, ale tentokrát ještě ne na člověku. Maso z divočáka jsme potom bez problému konzumovali po patřičné tepelné úpravě.

Další své chirurgické vlohy a schopnosti jsem již uplatnil na lidech. Mnoho Afghánců bylo postiženo různými nemocemi, tak jsme se je snažili léčit našimi léky, které jsme si přivezli z ČSR. Mnozí ale byli nemocní na základě zranění, které utrpěli při častých šarvátkách, kdy se bili, ale následky svých utržených ran nedovedli úspěšně léčit, protože k tomu neměli potřebné léky.

Tak se jednoho dne stalo, že mi přivedli havíře, který měl na hlavě velkou zhnisanou ránu, kterou utržil před nějakou dobou kamenem ve rvačce s jiným havířem. Po zvážení situace jsem požádal další čtyři havíře, aby nemocného pevně podrželi, v okolí rány jsem mu ostříhal vlasy a jeho ránu na hlavě jsem vyrajboval desinfekčním prostředkem (dnes si již nepamatuji jeho jméno), pak jsem vzal obyčejnou jehlu a nit na šití (pochopitelně jsem obojí předem desinfikoval nad ohněm a v desinfekčním roztoku) a ránu jsem zašil, i když se zraněný značně cukal a řval. Posléze jsem ránu zasypal sulfatiazolem a zavázal. Za několik dní jsem havíři mohl stehy vytáhnout, protože rána byla v podstatě zacelená a havíř byl v pořádku. Ještě mi potom děkoval.

Druhý případ nastal, když se opět dva havíři poprali a jeden druhému dal ránu

pěstí, až mu urval obočí, které přepadlo přes jeho oko. havíř silně krvácel, jak to při zranění na hlavě bývá. Postupoval jsem obdobným způsobem jako předešle: havíře opět podrželi čtyři další havíři, já jsem mu obočí přišil pomocí desinfikované jehly a šicí nitě a zalepil leukoplastí a havíř byl za několik dní v pořádku.

(Mimo jiné mi tato má laická chirurgická metoda připomněla, jak Afghánci zabíjeli ovce: čtyři chlapi drželi ovci na zemi a pátý jí uřízl hlavu, pochopitelně bez jakéhokoliv omráčení, i když ovce hlasitě bečela.)

Tak jsem uplatnil své chirurgické vlohy, které pochopitelně byly primitivní, ale hlavní bylo, že splnily svůj účel a havíři se uzdravili. V podstatě nic horšího se jim nemohlo stát.

Ing. Josef Kimer, CSc.

SKMO PRVNÍ FOTBALOVÝ KLUB OSTRAVY

Dnešní generace ví velice málo o tom, za jakých podmínek vznikaly v Ostravě na začátku minulého století fotbalové kluby. V nich v průběhu třicátých let aktivně hrávali havíři ze šachet Šalamoun a Hlubina. Mezi ně patřil například jeden z bratrů Tvardíků, Jindřich Jurečka, Jindřich Šrámek, gólman Oldřich Baran. Po něm jsem zdědil některé podklady, s kterými vás seznámím. Oldřich Baran počátkem třicátých let v době vojenské prezenční služby byl brankářem fotbalového klubu I. ligy Pardubice. V brožůrce „Naše práce“, která byla vydaná v roce 1935, tj. k 30. výročí založení klubu SKMO (Sportovního klubu Moravské Ostravy) vedoucí činovníci a hráči vzpomínají:

Podnikatel Rudolf Horák:

Vzpomínaje dnes prvních dob fotbalu na Ostravsku musím vzpomenout počátky našeho klubu, kdy se hrálo ještě na Senném trhu u jámy Šalamoun. byli to hlavně studenti zdejších středních škol, kteří založili „Ostravský team“, jenž se pak změnil v S.K. Mor. Ostrava. Byli to tedy studenti, kteří tuto hru pěstovali a získávali přívržence

a obdivovatele dnes tak rozšířeného sportu. Staří pamětníci a návštěvníci fotbalových zápasů mohou nejlépe říci, co nepřízně a překážek museli tito nadšenci překonati a co škodolibých poznámek a vtipů, jakož i úsměšků museli mlčky snésti a vyslechnouti.

Sám jsem začal hrát kopanou v roce 1909 a hrál jsem nepřetržitě až do roku 1912, pak po vzniku republiky od roku 1919 do roku 1920.

Tenkráte jsme měli převlékárny v koupelně Jámy Šalamoun a díky porozumění správy závodu mohli jsme po zápase využíti teplé a studené koupele. To také bylo nám mnohými hostujícími mužstvy záviděno.

Mužstvo v té době hrálo v sestavě Ochonský ml. v brance, v obraně já a Ježek, později Borger, v záloze pak Kadulský, Ochonský st., Holub a Bojas a v útoku kapitán Franta Gregor, Sedláček, Heinrich, Buzek, Konečný, Augustin a Zdražila.

Na celé Moravě bylo v té době málo klubů a dají se velice lehce spočítat. byla to v Brně SK Technika, SK Olympie, SK Moravská Slavia, v Kroměříži SK Haná, SK Prostějov, SK Slezan a pak německé kluby zdejší Sportclub a později DVS Witkowitz. Z pražských klubů byl tenkrát dobrý SK Smíchov a pražská Slavia, které u nás hostovaly. Slavia u nás v té době hrála dva zápasy, které vyhrála 8:2 a 11:0. Tyto výsledky byly pro Ostravu čestné, protože v té době byla Slavia pověstná Koškem, Pimrem, inž. Šroubkem a Roumováčkem a dovedla soupeře porážet dvojciferným skóre 15 až 20:0, dále porážela anglická mužstva, nemluvě o mužstvech kontinentálních.

Také krakovská a polská mužstva zde často hrávala. Byla to Cracovia, Wisla, Polonia. Zvláště Polonia byl výborný klub a těšil se velké pozornosti.

SK Moravská Ostrava hrál v těchto letech velmi význačnou úlohu v moravském sportu a vyhrávali jsme skoro všude. Vzpomínám na vítězství nad Prostějovem 6:2, Přerovem, Vsetínem, Mähr. Ostrauer, Sportclubem, Žilinou 7:0 apod. Nejrušnější byl zápas v Žilině, který jsme vyhráli 6:2, ale pak jsme byli rádi, že jsme maďarským horkokrevným publikem nebyli důkladně biti a že jsme se se zdravou kůží dostali na nádraží.

Tenkrát byli hráči a organizační tým nenároční, hráli a vše potřebné zajišťovali velmi obětavě.

(Poznámka: ještě ve třicátých letech dostával brankář O. Baran za zápas 50 Kč a za odměnu mu bylo zajištěno místo vozače na šachtě Šalamoun.) Tato práce nebude nikdy dostatečně oceněna. Ale vzpomínám si, že jsme si museli často cestovné na zájezdy hradit z vlastních prostředků a mnohdy ti zámožnější se mezi sebou skládali, aby umožnili cestu méně zámožnému hráči. Příjmy klubu byly minimální. Hřiště bylo neoplocené a každý se mohl na zápas dívat. Jedna z nejnáročnějších a nejnevděčnějších funkcí bylo vybírání vstupného. Kolik museli tito výběrčí vyslechnout odmítnutí, urážek, vtipů a hrubosti, když se z diváků snažili vymoci několik haléřů vstupného. Těm patří velký dík.

Tenkrát nebyla pravidla, každý hráč mohl dneska hrát tam a zítra jinde, soudcovali často lidé, kteří se dobrovolně přihlásili z řad obecenstva. To šlo proto, že se hrál fotbal poctivě, že hráči měli svůj klub rádi a hlavně obětavě za jeho čest bojovali.

Vzpomínka Richarda Kubly, tenoristy Národního divadla v Praze:

Ani se to člověku nechce věřit, že je tomu již tak dávno, co jsme začínali hrát v Moravské Ostravě kopanou. Bylo to v roce 1905, co se „ostravští synci“ sešli, aby založili „fustbalklub“. Byly to zcela jiné časy než dnes. Tenkrát měli jsme my, studenti,

přísně zakázáno hráti kopanou podle disciplinárního řádu měli jsme totiž zakázáno vystupovati veřejně a dopolední zápas byl podle názoru Zemské školní rady, která podléhala přímo c.k. ministerstvu vyučování veřejným vystoupením. Ale přesto hrálo se vesele a přes tyto těžkosti vznikl v Moravské Ostravě, v mém milém rodném městě, klub zvaný Ostravský team. Vzpomínám na ty zlaté časy čistého amaterismu, kdy se hrálo s nadšením a s chutí, kdy každý byl schopen všech obětí pro vítězství klubovních barev.

Jaké byly tehdejší poměry ve sportu, naznačí fakt, že košili si musel obstarati každý sám. Dnes se tomu říká „dres“ a samozřejmě platí to klub. Ze svého skrovného kapesného koupil jsem si kus bílého a kus červeného plátna a přišel jsem k matce s prosbou o ušití. Půl bílá a půl červená, u bílé půlky červený a u červené půlky bílý rukáv a na bílé půlce červená hvězda. Tedy něco podobného jako měla pražská Slavia. Trenýrky byly rovněž vlastní výroby, a to z hladkého klotu. Punčochy byly poměrně nejlehčím obstaráním. Každý z nás měl již nějakou dívku, a ta již ve své garderobě našla nějaký ten pár. Kamenem úrazu byly kopačky. Nebylo ševce v Ostravě, u něhož by se nebyli členové informovali o ceně. Kvalita byla věcí vedlejší hlavní věcí byla nízká cena, poněvadž finanční situace byla pramizerná. V nejvyšší nouzi prý bývá člověk dvojnásob vynalézavý, a tak tomu bylo i u nás. Můj klubovní kolega byl levák to nám tedy snížilo vydání o padesát procent. Koupili jsme si společně jeden pár, on hrál v levé a já v pravé. Na druhé noze jsme měli civilní boty, na jejichž podrážky jsme si před každým zápasem přibili kožené špunty, které jsme po hře zase strhli. Naše hřiště na „Svinském trhu“ nemělo sice trávník, ale přesto špunty musely být. Stopy tvrdého a škvárovitého terénu hřiště mám dosud jasně a nesmazatelně vepsány v podobě zarostlých škvárů na obou kolenou.

Jak jsme hráli? Za start ve finálovém zápase o tehdejší mistrovství Moravy jsem dostal osm hodin kaceru ve škole (uzavření žáka ve škole, na bývalých středních školách kázeňský trest za hrubší provinění). Příští neděli jsme hráli proti Uherskému Hradišti na našem hřišti. V první půli jsem nehrál, a to z důvodu přísného zákazu ze školy. Ale když jsem viděl, že to naši prohrávají, bylo mi lhostejno, co ve škole bude, a tak jsem nastoupil v druhém poločase (tenkrát to pravidla dovolovala). Dal jsem čtyři góly a ve škole se to dověděli. A výsledek jak jsem již řekl, znovu osm hodin kaceru! Přesto jsem příští neděli zase hrál. Vyhrávali jsme a nebylo nás nikdy nutno vyvážeti před důležitým zápasem za Ostravu do nějakého hotelu do karantény. Věděli jsme, co jsme povinni pro svůj klub udělat a podle toho jsme hráli. Neměli jsme žádné maséry. Důležitou přípravou na těžký zápas bylo napomenutí kapitána: „Neožer se, zítra kopem!“ Jednu věc jsme také neznali, tj. hrát sobecky. Byli jsme všichni kamarády a jeden přál druhému. Všichni jsme měli společný zájem vítězství klubu.

Celý život je hra a můj je zvlášť. V gymnáziu jsem hrál komedii, že umím dějepis, pak jsem hrál kopanou a nyní hraji divadlo. Kopanou jsem hrál právě tak, jak dnes hraji divadlo, tak například Carmen. Má-li zpívat Carmen, tak mlčí Don Jose a naopak. Tak jsme hrávali kopanou kdo byl ve výhodnější pozici, dostal míč a střílel, druhý se mu do toho nepletl a dopadlo to také dobře.

Ke konci apeluji na své klubovní kolegy. Sejděme se, hoši, po té době nějaký ten den v Ostravě, zapomeňme, čím kdo z nás dnes je a přispějme podle své možnosti mateřskému klubu, který v současné době potřebuje naši pomoc.

Přepsal a upravil: Josef Pavlačík

VZPOMÍNKA NA HORNICKOU TRAGÉDII V KREMNICI

Na 20. června připadá vzpomínka na obrovskou tragédii v roce 1443, k níž došlo v lokalitě Šturec v Kremnici, když došlo k obrovskému sesuvu půdy. V důsledku zemětřesení a dlouholeté důlní činnosti v tomto revíru došlo v hloubce 250 metrů k závalu, který na povrchu vytvořil velkou prohlubeň. Zával pochoval na věčnost několik desítek horníků. Vzniklá prohlubeň je zde i po letech patrná. Na místě prohlubně je založena tradice položení kamene každým účastníkem pietní vzpomínky, která se každoročně na tomto místě koná. Každoročně se na tomto místě konají ekumenické bohoslužby a pietní vzpomínka obyvatel i hostí z hornických měst, kteří zde vzdávají úctu všem horníkům, zahynuvšim v podzemí nebo podlehli častým hornických nemocem.

Na hřebenech Kremnických hor zapalují obyvatelé tohoto hornického města každoročně na paměť a udržení této tradice jánské ohně.

S hornickým „zlatým městem“ Kremnica je úzce spojena historie kovových peněz. Po udělení městských práv v roce 1328 se rozvíjela těžba zlatých a stříbrných rud. Ze získaných kovů se razily mince. Po slavné minulosti zůstalo Slovenské muzeum peněz a medailí, které bylo založeno v roce 1890. Muzeum patří pod Slovenskou národní banku.
Bližší informace jsou na internetové stránce www.nbs.sk.

Ing. Lubomír Hájek

REDAKČNÍ RADA INFORMUJE

Děkujeme všem přispěvatelům, kteří uposlechli naši výzvu a ochotně se dělí o své zkušenosti a vzpomínky s čtenáři Hornického zpravodaje. Prosíme Vás však znovu: pište ob řádek a pokud používáte počítač, nastavte velikost písma alespoň na 12. Oči všech, kteří s těmito texty pracují, Vám budou vděčné.
Fotografie a jiné ilustrace připojené k příspěvkům nevracíme, pokud o to výslovně nepožádáte. Totéž se týká disket a CD kotoučů.
Za obsah článků, zejména odborných , a za jejich věcnou správnost ručí autoři redakce do obsahu nezasahuje s výjimkou případného krácení a stylistických nebo pravopisných úprav.
Bývalá pobočka KPHM v Kladně si po osamostatnění pod současným jménem Klub přátel hornických tradic Kladno o. s. vede velmi dobře. Klub vydal již druhé číslo Hornického zpravodaje v kvalitní typografické úpravě zajímavé články doprovází hodně fotografií.

Uzávěrka pro příjem příspěvků do IV. čísla Hornického zpravodaje je již 27. srpna 2007.

Klub přátel Hornického muzea

si Vás dovoluje pozvat na pravidelné přednášky v III. čtvrtletí 2007

Ostrava - Petřkovice:

CXXIII. KLUBOVOU BESEDU

v úterý 4.9.2007 v 15.00 hodin

PROGRAM

Promítání filmů z činnosti Klubu přátel Hornického muzea

CXXIV. KLUBOVOU BESEDU

v úterý 2.10.2007 v 15.00 hodin

PROGRAM

Vítězslav Hettenberger: Historie ostravských dolů slovem i obrazem

Na všech akcích tradiční občerstvení *Výbor KP HM OKD*

Pobočka Petřvald:
13. 9. 2007 - Setkání ke Dni horníků
11. 10. 2007 - jak jsem se upsal havírně
Přednášky a besedy se konají vždy každý druhý čtvrtek v měsíci v 15.00 hodin v Kulturním domě v Petřvaldě.

Pobočka Havířov:
10. 9. 2007 - Prof. Prokop: Historie skoku přes kůži
8 .10. 2007 - Prof. Ivo Černý: Problematika poddolování Karvinska
Přednášky a besedy se uskuteční každé druhé pondělí v měsíci v 16.30 hodin v Kulturním středisku Petra Bezruče v Havířově.

Pobočka Karviná:
26. 9. 2007 - Ing. Velička: Historie a současnost protiotřesového boje na dolech OKD
31. 10. 2007 - Návštěva Hornického muzea Landek
Přednášky se konají v prostorách Revírní bratrské pokladny vždy v 15.00 hodin.